

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILLICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAČAJU.

PREPLATA: GODIŠNJE K 60—, POLUGOD. K 30—, ČETVRTGO
K 15— POJEDINI BR. 2 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Savezno vijeće za godinu 1919.—1920.

ZEMALJSKI ODBOR SAVEZA CIJONISTA JUGOSLAVIJE SAZIVLJE

SAVEZNO VIJEĆE

za 25., 26. i 27. oktobra 1920. u 9 sati do podne u Zagrebu

DNEVNI RED:

25. oktobra.

1. Pozdravni govor predsjednika S. C. J.
2. Verifikacija mandata
3. Godišnji izvještaj o radu S. C. J. i o položaju židovstva u Kraljevstvu SHS uz koreferate za Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, te Vojvodinu.
4. Blagajnički izvještaj.
5. Izvještaj nadzornog odbora.
6. Izvještaj povjereništva za Židovski Narod. Fond.
7. Generalna debata i podijeljenje apsolutorija.

26. Oktobra.

8. Stanje cijonističke organizacije i židovstva.
9. Kulturni referat.
10. Izvještaj o palestinskom radu.
11. Izvještaj o omladinskom pokretu.

27. oktobra.

12. Promjena pravila.
13. Budžet za narednu godinu.
- Poslije svakog referata slijedi debata i inicijativni predlozi, koji su pravodobno prijavljeni.
14. Izbori.

**Savez Cijonista Jugoslavije
Zemaljski Odbor**

Dr. Hugo Spitzer, predsjednik

R. Herzer, tajnik

Na ovaj saziv nadovezujemo:

Sve mjesne organizacije imadu smjesta, u koliko to dosad nisu učinili, provesti izbore za delegate. U mjestima, gdje se iza provedenog izbora ubrao veći broj šekela, ima se provesti nadopunitbeni izbor u koliko postoje zato uvjeti § 11. Pravilnika Saveza Cijonista Jugoslavije.

Sve mjesne organizacije imadu najkasnije 5 dana prije sastanka Saveznog Vijeća javiti točan broj učenika i vrijeme dolaska na adresu: **Tajništvo Saveza Cijonista Jugoslavije**, da uzmognemo pravodobno osigurati svim delegatima stanove.

Pozivlju se svi delegati, da obzirom na kratko vrijeme vijećanja i važnost pitanja rasprava u interesu nesmetanog toka raspravljanja podnesu svoje eventualne preloge i interpelacije pismeno tajništvu Saveza Cijonista Jugoslavije najkasnije do 21. oktobra, jer će se raspravljati samo o pismeno i pravodobno podnešenim predlozima odnosno interpelacijama.

Radni Odbor Saveza Cijonista Jugoslavije:

Dr. Ivan Jacobi, predsjednik

R. Herzer, tajnik

Keren Hajesod

I.

„Cijonistička konferencija, u potpunom shvatanju istorijskog znamenovanja časa i u spoznaji, da se mora ujediniti energija cijelog židovskoga naroda za golemo djelo izgradnje Erec Jisraela, zaključuje:

1. Stvara se imigracioni i kolonizacioni fond, kojemu je ime „Keren hajesod“. Fond se ima konstituirati sa svojstvom jurističke osobe.

2. Konferencija ustanavljuje svetu, koja je potrebna za osnovku izgradnje židovske narodne domaje u Palestini, sa 25.000.000 funti sterlinga, koju valja obezbijediti unutar jedne godine. Obraća se sa svečanim pozivom na cijeli židovski narod, da ispunji svoju dužnost i da s izvanrednom žrtvom od imovine i dohotka prôvede namaknuće Keren hajesod. Uzorom se stavlja istorijski narodni porez maaser (desetina).

3. O svakom prinosu za Keren hajesod izdaje se certifikat.

4. Iz prihoda Keren hajesod ima se predati najmanje 20% Židovskom Narodnom fondu.

5. Od dalnjih prihoda Keren hajesod ima se maksimalno jedna trećina potrošiti za tekuće izdatke nastave, socijalne skrbi, skrbi za useljenike i slične javne svrhe izgradnje židovske domaje u Palestini, dok se barem dvije trećine imaju upotrijebiti za trajne narodne investicije i gospodarske pohvate.

(Opaska I. Od toga fonda ne će se nikoji iznositi upotrebljavati za troškove administracije cijonističke organizacije.

Opaska II. Iz toga fonda ne će se davati nikakve potpore ili zajedničkoj privatnoj poduzeća, u koliko s njima nemači opće korisni interes.)

6. Svake godine ima se položiti račun o primicima i izdacima fonda i javno izvijestiti.

7. Posjednici certifikata imaju da učestvuju u upravi fonda i na dohodima gospodarskih poduzeća, stvorenih iz fonda. Ustanavljanje prikladne forme ovog učestvovanja prepušta se egzekutivi, uz naputak, da učinjivanje produktivno uloženoga kapitala ne smije nadilaziti primjerene visine.

II.

Za provedbu narodne akcije za Keren hajesod potrebna je požrtvovna saradnja svih dijelova naroda. Cijonistička konferencija proglašuje stoga mobilizaciju svih članova cijonističke organizacije za trajanje jedne godine te ih obvezuje, da se egzekutivi smješta stave na raspolaganje za saradnju.

Iza osnutka židovske kolonijalne banke i Židovskog Narodnog Fonda pristupili smo osnutku Keren Hajesoda, fonda od 25.000.000 funti sterlinga. U kratkim lapidarnim rečenicama formuliran je zaključak londonske konferencije, kojim se osniva Keren Hajesod, temeljni fond, koji ima da namakne velika sredstva, što će služiti izgradnji židovske narodne domaje. Treći je to, a po zamašnosti sada prvi i najpreći, u redu velikih naših finansijskih instrumenata, koji su svi postavljeni na široku bazu, da bi po organizaciji svojoj mogli da zahvate cijeli židovski narod, jer im je svrha udovoljenje narodnih potreba. Velike zadaće, kojima je namijenjen Keren Hajesod traže, da sav narod učestvuje pri namaknuću velikih sredstava, jer znamo, da ćemo samo naponom svih snaga našega naroda moći da obezbijedimo one ogromne svete, koje su bezuvjetno potrebne za prve radove izgradnje židovske narodne domaje u Erec Jisraelu. To je najvažniji zahtjev časa, u kojem živimo, jer ne shvaćamo li sad, da moramo za ostvarenje narodne stvari doprinijeti velikih žrtava, tad bi se moglo vjerljivo desiti, da bi propustili odustani momenat, koji nam na uvijek izmijeđe nadu vijekova, cilj vjerovanja, cilj ob-

nove naroda. Svojom bi vlastitom krivnjom osuđili djelo, koje ima da bude kruna našega nastojanja i ujedno dokaz naše vitalne i stvaralačke sposobnosti. Danas nemamo nikakvoga izgovora, da ispričamo svoj nerad i svoju neaktivnost. Dobili smo velike mogućnosti — i ako mnogi nisu s dobivenim zadovoljni i spočinuli vodstvu, da je premalo tražilo i premalo dobilo — da u njihovu okviru možemo ostvariti i najdalekosežnije naše nacionalne aspiracije. Danas, kad se laćamo posla, da dадемо mrtvim slovima ugovora o mandatu duh života, kad teoriju primjenjujemo na stvarni život, danas shvaćamo potpunoma riječi našeg Weizmanna, da nismo premalo dobili, već da se više boji, hoćemo li moći sve ono iskoristiti, što nam je dano, i iskupiti mogućnosti, koje nam se pružaju i koje nam garantira Savez naroda: potpunu slobodu u izgradnji Erec Jisraela kao židovske narodne domaje. Danas, kad valia riječ pretvoriti u djelo, treba da spoznajemo težinom najdublje savjesnosti jače no dosada svu težinu odgovornosti, koju smo preuzeli na sebe pred vlastitim narodom i narodima svijeta, te poteškoću, koju valja da prebrodim, dok ostvarimo bilo samo najčedniji dio našeg programa. Znamo, da će najbolji i najplemenitiji sinovi našega naroda doprinijeti sve svoje sile za oživotvorenje svoga životnoga cilja i narodnog idealja. Ali kolikogod pojedinci bili požrtvovni, na kojegod žrtve bili naši pioniri pripravni, ne će svom svojom ljubavlju i požrtvovnošću moći da privedu kraju djelo, koje su s toliko oduševljenja započeli. Danas svaki pojedinac u narodu treba da je najbolji i najplemenitiji. Za ovakove zadaće, kao što je preporod jednoga naroda, traži se više od požrtvovnosti pojedinog čovjeka, traži se saradnja cijelog naroda. Za to je i organizacija Keren Hajesoda postavljena na takovu bazu, da treba saradjivati s vaki Židov, da svaki doprinese svoj "measer", desetinu u biblijskom duhu k djelu obnove Erec Jisraela. Za to se Keren Hajesod obraća na cijeli židovski narod pozivom na što intenzivniji rad, na što veću požrtvovnost. Traži od svakoga, da se stavi u službu velike ideje narodne obnove, da svaki istupa, da svagdje propagira cilj i svrhu ovog fonda, te da mu nadje novih prijatelja. Jasno je, da će organizirani cijonisti u prvom redu biti dužni da primjerom prednjače, da dokažu djelom svoju požrtvovnost, da obilatim prinosima u shvaćanju važnosti ove institucije povuku sa sobom one, što krmaju, one, što nemaju snage, da se otkinu od svoje imovine, pa da prodre svi jest, da nikad nije novac dobio veću posvetu, da nikad nije bio stvaralački za cijelinu i za spas duše svakoga, no sad, kad gradi sigurniju domuju narodu — i da tako potaknu druge, da slijede njihov primjer.

A što traži od nas Keren Hajesod? Traži od nas da doprinesemo malu žrtvu od svoje imovine, da uplatimo na rodni porez, po starim našim biblijskim propisima, po kojima su Židovi u Erec Jisraelu davali deseti dio svoga priroda s polja. Traži se od nas prinos, da njime omogućimo veliko djelo obnove zemlje i naroda. Kraj današnjeg bijednog stanja

židovskoga naroda, gdje je pretežiti dio velikih židovskih masa na istoku Evrope uslijed neprestanih pogroma, ekonomskog bojkota i političkih trzavica na rubu propasti, podeseterostručila se obveza sretnjeg dijela naroda, da namakne velika sredstva, koja traži vodstvo cijonističke organizacije od židovskoga naroda za ispunjenje velikih zadaća, koje treba da izvršimo. O tome zavisi sve: viša egzistencija jedne zemlje i jednoga naroda, zgoljni život proganjanih, izglađenjelih, ubijanih i skvrnjenih masa, o tome i to, da li će uspravna ostati nruževna samosvijest, koju je ideja cijonizma stvorila. Jedna ideja, kad stoji pred ostvarenjem, treba da se ostvari — ili će umrljeti. Biti — ili ne biti! to je pitanje za židovski narod. I nitko od nas u to pitanje ne smije unijeti ni mrve sumnje! Nikakva skepsa sad, kad stojimo pred djelom! Dvadesetitrri godine političkog cijonizma bili smo vedri i veliki po svojoj nadi. Ali dvadesetitrri godine govorili smo sebi: Im en ani li, mi li, v' im lo efšar, emotaj?

Mesijanska vjera može da se ispuni, ako svaki pojedinac bude svjetlo u sebi osjećao, da se ponjem u treba da ispuni mesijansko iščekivanje!

Generalni sekretar Keren Hajasoda u Zagrebu

Dne 16. septembra stigao je u Zagreb g. Leo Hermann, generalni sekretar Keren Hajasoda, sekretar svjetske cijonističke organizacije i član njezina velikog akcijonog odbora. G. Hermann provadja sada u zemljama srednje Evrope organizaciju za Keren Hajasod.

Na sastanku, koji se poslije podne toga dana održao s užim krugom, a kojemu su pribivali osim članova R. O. upravitelj palestinskog resora Dr. Werber, član zemaljskog odbora Gustav Seideman (Prijedor), g. Juda Brandeis iz Novog Sada, predstavnici nacionalnih društava u Zagrebu i drugi uzvanici, razložio je g. Hermann, nakon pozdrava po Dru. Lichtu, aktuelne radne probleme cijonističkog vodstva.

Isti će, da pismeni izvještaji o londonskoj konferenciji ne daju potpunu sliku dogadjaja, pa je zato stigao, da dade usmene informacije. Naglašavajući važnost momenta u kojem se nalazimo, osvrće se u kratko na prošlost. Prije dvije godine, kad su predstavnici cijonizma iz evropskih zemalja stupili u egzekutivu, zatekli su povoljan položaj u političkom pogledu. Praktički se u to doba nije moglo raditi oko organizacije budućega rada. Što je vodstvo u političkom pogledu uradio, to je ogromno djelo, najpače, ako uspjeh mjerimo sa zaprekama, koje su nam se stavljale i sa židovske i s nežidovske strane. Valjalo je nadvladati suprotnosti u stanovištu javnog mišljenja prema cijonizmu. Samo najčišći i najviši muževi shvatili su cijonizam. Vojna uprava u Palestini bila je antisemitska. Valjalo je voditi borbu sa potajnim rovarenjem, a nismo smjeli tu borbu iznositi u javnost, već smo čekali, da će ipak svaki čas doći politički uspjeh. Kad se približavao San Remo, vojnička je uprava

va u Palestini učinila zadnji antisemitski pokušaj: pogrome. U San Remu su Weizmann i Sokolow dobili obećanje, da će se skinuti vojna uprava i da će se postaviti na čelo uprave Herbert Samuel.

Dotle se nije mnogo moglo uraditi, ali nije bila to politika zatezanja, nego konstruktivnog uzdržavanja onog, što postoji. Sredstva smo morali nabavljati iz zemalja dobre valute. U takovoj situaciji nismo mogli u Palestini provesti ono, što je bilo na artiji osigurano. Došao je veliki uspjeh, veći nego što su očekivali i optimiste medju nama. Ali time su pali svi izgovori, a unutarnja siabost ne bi se mogla prikriti političkim uspjehom. Između nas i Palestine ne stoji sad nikо Engleska i Savez naroda podupiru nas. Nikad nismo dosad bili u tako povoljnom položaju, ali podjedno nam se otvaraju sada i silne poteškoće: problemi praktičnoga rada. U tim problemima, u njihovu rješavanju cijonistička organizacija mora prednjačiti. Nek'ma će se činiti prevelik taj teret za naša jedja. Ali ako cijonistička organizacija preda sve u ruke židovskog naroda s riječima: Mi smo postigli politički rezultat, ostalo činite vi — a da nijesmo sami mi cijoniste zabili u zemlju prvu lopatu, onda nije sigurno, kaki bi bio rezultat.

Praktički problem leži u tome: u što kraće vrijeme smjestiti što više Židova u Palestini i time stvoriti podlogu za daljnji postepeni razvoj židovske Palestine. Prije smo mislili, da treba propaganda za useljivanje u Palestinu i njome smo postigli uspjeha, stvorili smo centre našega rada, ali ne više. Danas ne treba propaganda za iseljivanje. Palestine neodoljivo privlači židovske mase, a Evropa ih goni. Stojimo pred silnom iseljeničkom bujicom. No te mase ne nose sa sobom danas gotovo ništa. Palestine je neobradjena. Mi nemamo druge Palestine osim one, koju tek valja obraditi; mi nemamo drugih ljudi osim istočno židovskih masa, koje nemaju ništa. U takovoj situaciji morali bismo očajati, kad nebismo vjerovali, da ćemo naći puta, koji će nas izvesti iz te situacije. Mi imamo poziciju u Palestini; one su se izdržavale novcem iz Amerike. Ali nakon što je Amerika do sada doprinijela malne sva sredstva za to, sada treba da zadobiju opet vjeru u cijonizam, uvjerenje, da nijesu oni jedni, koji sve daju, drugi ništa. U Palestini za sad nema novih radnih mogućnosti, a ljudi dolaze u nju. Iz početka, od marta do jula, dolazile su samo male grupe, bez naše potpore. Njih smo uposlili, ali ne u privredi, nego većim djelom u samoobrani. Sad nakon otvorenja granica velika je navala haluca. Za njih treba naći radne zarade. Vjerujemo, da ćemo to stanje prebroditi i idućeg proljeća započeti s izgradnjom. No emigraciju valja tokom iduće godine privredno fundirati, onda će se u daljnjoj godini useliti trostruk broj useljenika. Samo time, ako se ljudima dade privredna mogućnost, otvorit će se polje većim transportima. Naši su planovi stručnjaci pregledani i od engleske vlade odobreni. No nije hora sada igriti muziku budućnosti. Ako smo izveli dvogodišnji program, onda imamo Palestinu. Pitanje majoriteta u Palestini nije tek pitanje broja. Svi teoretski planovi

ne znače ništa bez praktičnog rada, a za nj treba sredstva.

Tri su metode za namicanje sredstava: narodni zajam, poslovni kapitali i Keren hajasod. Dok u Palestini nema sigurnosti za kamate, nije narodni zajam provediv. Dobit ćemo zajam, kad stvorimo u Palestini vrednote, koje pružaju sigurnosti. Palestine se neće moći oporezovati za otplaćivanje zajma u svrhu gradnje židovske Palestine.

U pogledu privatnih kapitalija mišljenja se razilaze. U jednome smo svi složni: Treba kontrola privatnog kapitala u Palestini. Ne trebamo kapitalizma, no trebamo kapital. Ali za privatni kapital treba podloga za rentabilnost, jer bez nje postoji opasnost, da će se kapital povući, a novi ne će doći. Kapital traži od općenitosti promicanje; treba najprije zemlju pripremiti, da se privuče kapital.

Ostaje Keren hajasod. On je za nas zamjena za ono, što druge države prisilom državne vlasti imaju: porez, javne institucije i t. d. Trebat ćemo da stvaramo mnogo nerentabilnih institucija: barake za useljenike u lukama, stanove za radnike, bolnice i t. d. Fabrikant traži sigurnost za rentabilnost svoga posla, a ova se tereti, ako se privatna poduzeća moraju za te potrebe brinuti, prije no su stvorene pretpostavke rentabilnosti. Te pretpostavke ima da se stvore s pomoću Keren hajasoda. Uspije li Keren hajasod, onda je moguće već u idućoj godini osigurati radom židovsku Palestinu. Inače mogli bismo izgubiti, što već imamo. Uspije li Keren hajasod u centralnoj Evropi, onda ćemo moći nabaviti novaca u Americi i Engleskoj. Domala će Weizmann s ministrom Sir Alfred Mondom u Palestini, a kašnje će na agitaciju u Ameriku. Uspjet će ako mi učinimo svoju dužnost.

Keren hajasod prvi je pokušaj stvaranja jednog općeg židovskog fonda. Ali u statutu će se osigurati, da će novac u Palestinu upotrijebiti onako, kako to hoće cijonistička organizacija. Ujedno će se u statutu naglasiti, da je to opći židovski fond.

U pogledu propagande ističe g. Hermann, da će se stvoriti jedan centralni odbor Keren hajasoda, kojemu će biti uz cijoniste, medju ostalim Lorda Rothschilda, članovi necijoniste, koji nam bliže stoje, tako ministar Sir Alfred Mond. U raznim zemljama bit će cijonistički radni odbori. Nastoji se oko obrazovanja naročitih odbora, u kojima će biti predstavnici židovskog kulturnog i ekonomskog svijeta, tako u Njemačkoj učenjaci Wassermann i Einstein i Walter Rathenau.

No prije svega treba da izvrše svoju dužnost cijoniste. Dok mi nijesmo svoje učinili, ne možemo pristupiti ostalim Židovima.

Nakon ovog temeljitog i iscrpivog prikaza razvila se diskusija, u kojoj su učestvovali gg. Juda Brandeis, Dr. Werber i Dr. Licht, a g. Leo Hermann dao je neka potanja razjašnjenja.

U večer istoga dana održala se opća skupština u dvorani »Kola«, koja je bila dupkom puna. Iza pozdrava dra. Lichtena

u ime R. O. uzeo je riječ g. Leo Hermann, te je u jednosatnom govoru dao pregled položaja i mogućnosti u Palestini. U glavnom se prikaz u skupštini sudara s onim u konferenciji. Govornik nam je u primjeru Jugoslavije prediočio, s kojim je poteškoćama skopčano gradjenje države. Koliko je to teže narodu bez teritorija. Dojako smo govorili o nadama i o budućnosti. Sad stojimo pred ostvarenjem. Dojako je naš rad bio propaganda za nas i u nama, mi smo se bavili sabiranjem sila u židovstvu, a podjedno smo razlučili židovstvo, što je bilo dobro, e da od-padne nezdravi dio. Tako se pripravljalo za odlučni čas. Dok smo mi u dijaspori tako radili, malena je četa na tlu otaca podigla primjer, da se može: da ide, a hoćemo. Došao je rat. Mi smo ga najmanje htjeli, a najviše smo trpjeli. Kao narod nijesmo dobili ništa, a kao ljudi izgubili smo sve, ako nam idealni ne izadju čisti iz krvi. Za nas je jedino izbavljenje okupljanje svih snaga naroda i domaja u Palestini. I nije to samo za našu budućnost, nego i da svijetu damo najbolje iz naše duše. U vrijeme, dok se oružjem vojevalo, mi smo imali da postignemo svoj cilj ne oružjem nego političkim sredstvima, uvjerenjem i zahtijevanjem. Uspjeli smo, jer smo postavili zahtjev za tisućljetno pravo. Rekli smo svijetu: Nema mira bez udovoljenja našim zahtjevima, svijet se ne može odreći stvaralačke snaže naroda od četraest miljuna.

Govornik na to razlaže predistorijat Balfourove deklaracije i arapsku agitaciju protiv cijonizma, podupiranu vojnom upravom u Palestini. Upozoruje na razliku pogroma u Evropi i onih u Palestini prije San Rema. Dok su u Evropi pasivno snašali pogrome, u Palestini su se školska djeca i žene borile protiv pogromista. Dok se u Palestini odigravaju pogromi, ide Weizmann iz Palestine u San Remo. Postigli smo imenovanje Herberta Samuela, on je za cijonistu odgojen tek za vrijeme rata, ali je možda najbolji cijonista.

Nastupio je treći, odlučni period. Ulažimo u nj u predznaku goleme skupštine u londonskom Albert Hallu, u kome su govorili najbolji muževi savremene Engleske. Sad se više ne moramo boriti, već samo raditi. Palestine je, pošto su Arapi shvatili poruku mandatarne vlasti, danas najmirnija zemlja. Za nas nema više izgovora. Valja nam graditi u zemlji, u kojoj stojimo samo jednom nogom. Ta zadaća mora sutra već započeti. Valja nam u najkraće vrijeme naseliti na privredno zdravoj podlozi što više ljudi, privrednu zdravu srčiku, a poteškoće će bivati od godine do godine manje. U proleće počinje odlučna faza rada. Imigracija je slobodna. U idućoj godini naseliti će se oko 16.000 produktivnih sila, dakle s porodicama 30 do 50.000. — Slijedeće godine može se onda naseliti trostruk broj.

Da se to izvede, potrebna je saradnja cijelog naroda, e da se stvari fond od 25.000.000 funti ster., Keren hajasod.

Govornik svršava dubokim apelom na snagu požrtvovnosti židovstva. Skupština je pod jakim dojmom razlaganja srdačno povladjivala govorniku.

Nakon što je g. Lav Stern upravio apel na skupštinu, da svaki izvrši svoju

dužnost za Keren hajasod, zahvalio je Dr. Licht odličnemu gostu i zamolio ga, da ponese sa sobom u London zahvalu Cijonista Jugoslavije vodstvu na neprocjenjivim djelima, što ih je izvršilo za židovski narod.

Iz židovskog svijeta

Tragedija židovskog naroda u Poljskoj

Rat Poljske sa Rusijom imao je već od iskona kognih posljedica po Židove u Poljskoj. Nikada prije nije bilo stanje njihovo tako očajno i beznadno. Porast militarizma te ratom nanovo probudjeni šovinizam u Poljskoj, koji nalazi u čitavoj štampi moćnog zagovornika i poticatelja, urodili su stanje, koje je za Židove upravo katastrofalno.

Donašamo u sljedećim recima pouzdane izjave ugledne jedne ličnosti, koja je ovih dana stigla iz poljskih krajeva u Beč, gledajući stanja Židova u Poljskoj:

Već od osnutka poljske države bilo je stanje Židova u njoj takovo, te se mislio, da goće i ne može već nastupiti. Zadnjih triju mjeseci međutim prilike su se još znatno pogoršale. Prvašnji latentni pogrom prešao je u akutni. Židovi izvrgnuti su neprestanim, najužasnijim progonom i uništavanjima, a da su sami sasvim nemoćni i nesposobni, da išta učine protiv tog vječitog progona. Nije zasada još sakupljen statistički materijal, nema detaljnih izvještaja. Većina je gradova još pod vojničkom upravom, te civilne osobe ne mogu onamo da dodju, izuzev poljskih žurnalisti antisemitskih novina. Ipak je uspjelo židovskim vodjama ondje, da bar jedan dio materijalja sakupe, koji je međutim već sam dovoljan, da dokaže istinitost naše gornje izjave: da se Židovi u Poljskoj još nikada prije nijesu nalazili u tako očajnom i beznadnom stanju kao zadnjih mjeseci i sada. Ovaj od vodja mučno skupljeni materijal ne mogu naši političari u Poljskoj da iznesu u javnost.

Novinstvo stoji pod najstrožom vojničkom cenzurom. U zemlji posyda vlada militaristički teror. Židovsko novinstvo šuti, jer mu nije moguće da progovori i da obavješćuje. Tim više propagiraju i huškaju poljski protužidovski listovi.

Za potpunomašnje shvaćanje ovih zadnjih dogadjaja i tadašnjih prilika u Poljskoj treba se ukratko sjetiti razvoja poljsko-židovskih odnosa u zadnjim mjesecima. Odmah nakon povratka poljskog ministra predsjednika Grabskija sa konferencije u Spa-u sazvao je isti komisiju, čija bi zadaća bila uspostavljanje medusobnog sporazumka između Poljaka i Židova. U ovoj su komisiji bili zastupnici svih stranaka i smjerova s jedne kao i sa druge strane, a predsjedao joj je i vodio je sam ministar predsjednik. U židovskim se krugovima odmah jako posumnjalo u uspešan završetak tih konferencijskih medusobno razumijevanja i sporazumaka. Prve su dvije sjednice komisije bile ispunjene žestokim navalama na Židove i oštro vodjenim diskuzijama o židovskom pitanju. Naročito se sa strane Poljaka predbacivala Židovima neloyalnost. Dok je ova komisija još zasjedala i vijećala, opkolilo je vojništvo i oružništvo jednoga dana židovsku četvrt u Varšavi, započelo sa kućnim premetačinama i traže-

njem dezertera, odvuklo muževe od 50 do 60 godina kao i nejaku djecu od 12 do 13 godina, te je ove na taj način uhapšene ostavilo po dulje vremena u zatvoru; nekoji su ostali ondje i nedjelje. Kućne premetačine su dnevno nastavljene. Židovski su zastupnici komisije uložili protest protiv toga postupka, na što im je obećano da se strane vlade, da će se premetačine jednako obdržavati i po poljačkim kućama.

Treća je sjednica komisije pokazala već više smisla i tendence za sporazumak sa Židovima. Židovsko se novinstvo počelo da podaje optimističkom shvaćanju. Poljska štampa međutim prešutila je sasvim ovu sjednicu, ne spominjući je ni jednim slovom. Kućne su premetačine bivale dnevno strašnijima. Konačno se vlada odlučila na izjavu, da će stati na kraj tome i da će i na samu poljsku štampu djelevat u smjeru ublaživanja. Od svega toga ništa se nije održalo. Stanje je Židova ostalo jednak očajno i postaje sveudilj sve nesnosnijim, a da nitko tome nije kušao da stane na kraj. Evo za ilustraciju nekoliko slučajeva: Na kolodvoru u Varšavi stoji mladić židovskog izgleda, odjeven po evropski. Na njega naleti nekoliko poljskih vojnika sa povikom: »Gdje ti je brada, Židove? Je si li je izgubio, ili prokriomčario?« i razrežu mu obuze. — Drugi slučaj: U kasarni jednog varšavskog predgradja stoji nekolica vojnika u kuhinji kraj lonca sa vrelom vodom, među njima i jedan židovski vojnik. Najednom udje kapral s povikom: »Djeco, zamočite Židova!« I vojnici zgrabe Židova i bace ga u vrelu vodu. Noću su ga pokopali, poljska oblast o tome šuti: — Ili ovo: Jednoga petka — ovaj je petak sada poznat u onome kraju kao »krvavi petak« — odvedeno je jedno 20.000 Židova iz kuća i ulica na utvrđivanje Varšave. Bilo je među ovima 70 do 80-godišnjih staraca te 12-godišnje djece. Kršćana bilo je valida jedan od sto. Pet dana čekali su tu bez jela i pića na posao. Peti dan — u srijedu — započela je konačno organizacija posla. Komandant dodje i zapovijedi kršćanima, da stupi naprijed. Bilo ih je u svemu jedno petdeset. Svaki je od njih bio odredjen za zapovjednika i stražara nad jednom kompanijom. Židovi pošalju na to komandanu zastupnika, koji u ime Židova izjavlja, da li ne bi gospodin pukovnik obzirom na to, da je na žalost samo 50 kršćana nazočno, i od Židova kojega imenovao za stražara. G. pukovnik prilijepi zastupniku radi ove izjave dvije čuške, sruši ga na zemlju, stade gaziti po njemu i pusti ga konačno ležati na zemlji. Mnogi su Židovi kod ovog posla poludili, mnogi umrli, mnogi oboljeli. — U Sielu ustriješljeno je na jednu podvalu petorica Židova.

Mnogo je Židova ubijeno u mjestima Bialy, Ostrova i Włodawa. — Sve su to, kako rečeno tek nekolike činjenice, koje je uspjelo zabilježiti i ovjekovječiti. Raspoloženje je Židova posyda užasno. Ne usudjuju se već mnogo tjedana na ulice, ne putuju na željeznicama. — A poljsko novinstvo bjesni sveudilj protiv Židova i bodri na pogrome.

Poljsko je židovstvo u potpunome i pravome smislu riječi »vogelfrei«, a pomoći ni od kuda.

Anketa o židovskom školstvu u Pragu. Koncem augusta održala se u ministarstvu prosvjete u Pragu anketa o židovskim školama. Osim nekoliko viših činovnika ministarstva prosvjete učestvovali su na anketi 3 zastupnika židovskog narodnog vijeća (dr. Singer, prof. Engl i Max Brod) i 3 zastupnika češko-židovskih asimilanata. Potonji pokušali su da prikazuju židovskokulturne zahtjeve kao »reakcionalne«, pa u svojim razlaganjima nisu prezali ni pred neistinama. Ministarstvo prihvatile je rješenje, koje su predložili zastupnici židovskog narodnog vijeća, koje je samo provizorno rješenje. U rješenju ministarstva veli se, da postojeće židovske škole ostaju do definitivnog rješenja onakove kakove su bile. Ustrojenje novih škola podupirati će se, pa su već osnovane škole u Pragu i Brnu. Velik je to uspjeh židovske narodne misli i dokaz velike simpatije predsjednika Masaryka te češke vlade za židovskou narodnu ideju.

Iz Litavske. Ministar za židovske stvari dr. Solovejčik, te dr. Rosenbaum i dr. Rahmilević pošli su u pratnji nekoliko saradnika ministarstva u Vilnu. Do časa, kad će da bude transferirano ministarstvo u Vilnu, imenovat će se za kotar Vilnu posebni židovski opunočenik židovskoga ministarstva.

— 6. septembra bila je prva sjednica židovske općine nakon odstupa Poljaka, kojoj su pribivali ministar Solovejčik, dr. Rahmilević i dr. Rosenbaum. Solovejčik pozdravio je općinu u име litavske vlade i naglasio želju vlade, da očuva prava narodnih manjina. Zaključen je raspis novih izbora za židovsku općinu.

— Na sjednici egzekutivne židovskog narodnog vijeća u Kovnu vijećalo se o pitanju bjegunaca, učiteljskog seminara i konferencije narodnih banaka. U pitanju bjegunaca upućuju govornici, da nedostaju sredstva, te bi Litavska mogla postati glavno prolazište emigranata. Rješenje pitanja bjegunaca ne može da uslijedi od jedne zemaljske organizacije, već je to zadaća internacionalne centrale za imigraciju. Za bjegunce, koji se nalaze u zemlji, treba přrediti veće sabirne akcije. Prema zaključku pripomoćne konferencije u Karlovim Varima zaključen je osnutak ureda za dječju skrb. Židovsko narodno vijeće ima prema dalnjem zaključku da osnuje jedan učiteljski seminar, što ne tangira pravo opstanka privatnih seminara. Konačno je zaključeno, da se ima sazvati konferencija svih židovskih banaka u Vilnu, te da se na ovu konferenciju pozovu zastupnici svih židovskih kreditnih i finansijskih instituta.

Iz cijonističkog svijeta

Odredbe o useljivanju u Palestini. Foreign Office (englesko ministarstvo inostranih posala) izdao je ovu odredbu za useljivanje u Palestinu:

Dolazak u zemlju strogo će se kontrolirati i u lukama i na kopnenim granicama, kako to budu tražili uvjeti i potrebe zemlje. Imenovan je direktor useljivanja, kome će biti podređeni činovnici useljivanja u glavnim mjestima ulaska. Nikoja osoba, izuzevši izvjesne zvanične klase, ne će moći da dođe u Palestinu,

ako ne posjeduje pasporta ili slične dozvole, koja je vidirana po britanskom konzulu mjestu iseljivanja. Osim pasporta svaka osoba, koja dolazi, treba da ima ili da je u stanju dobiti sredstva, da sebe i svojtu, koja zajedno s njime dolazi, sama uzdržaje.

Zatim će se podvrći liječničkom nadzoru, da ne bi pustila u zemlju nespособne (unfit) osobe; razlog isključenju bit će, ako boluje od bolesti, koje liječnička oblast bude navela, da ga čini nepoželinim, ili ako je duševno zaostao. Ustanovit će se uredbe, da se pretraže sve osobe u lukama i na granicama i u svakom sumnjivom slučaju one će se zaustaviti. Kad se konačno odbije dozvola za ulazak, može useljenik biti vraćen po odredbi direktora useljivanja u zemlju, iz koje je došao.

Svaka osoba, kojoj se bude dozvoljilo da uđe, a koja se kani stalno nastaniti u Palestini, imat će da naznači kod političkog ureda okružja, u kome hoće da obitava, sve podatke o svojoj zavičajnosti, porodici, boravku u zemlji i t. d. Registrovanje ima se obaviti za 15 dana od stignuća u zemlju, a propust registrovanja u određeno vrijeme jest povreda protiv odredbe, koja se kažnjava deportacijom i drugim kaznama. Osobe, koje konzularni vizum bude označio kao putnike ili kao prolaznike u drugu zemlju, na pr. u Damask, izuzete su od obveze registrovanja, ako njihov boravak u Palestini ne prekoračuje 3 mjeseca. Prekorače li taj rok, moraju se registrovati i dobiti od direktora useljivanja dozvolu, da ostanu u zemlji.

Vrhovni komesar ima vlast, da izda odredbu za izopćenje svake osobe unutar 5 godina od njezina dolaska, koja u to vrijeme nije postala gradaninom Palestine, ako je osudena na zatvor od preko 1 mjeseca za povredu odredbe o useljivanju ili za koji drugi prestupak, ili ako je u javnom interesu, da ostavi zemlju.

Vrhovnemu komesaru dana je vlast, da izuzme svaku pojedinu ili svaku klasu osoba, bilo svu bilo djelomično, od ustanova ove odredbe. Izuzete su diplomatske osobe i konzuli i članovi britanskih vojničkih, pomorskih i vazdušnih sila ili palestinske gradanske službe, koje dolaze u zemlju u službi, kao i svaki pomerac, koji se iskrcava u Palestini u tečaju svoga putovanja. Naročite će se odredbe izdavati u pogledu hodočasničkih skupina. Ovi se zahtjevi, izuzev posjeda pasporta, ne će stavljati na osobe, koje stalno prebivaju u Palestini od časa britanske okupacije te se vraćaju u zemlju, a ostavili su je radi posla ili zabave, kao ni na osobe, koje su bile stalno naseljene u njoj barem godinu dana prije no je rat buknuo.

Justice Brandeis o konferenciji. U sjednici egzekutivne američke cijonističke organizacije od 29. augusta izvjestio je Brandeis o godišnjoj konferenciji u Londonu. Naglasio je prije svega, da je potrebno, da obnova Palestine dođe u ruke iskusnih praktičnih ljudi, e da se s uspjehom provede i da zadobije povjerenje židovske javnosti, koja ima da namakne zahtijevani kapital. U tome se pogledu evropske cijonističke vode potpuno slažu s njime. Ispitavši savjesno metode i mogućnosti, da se organizacija prilagodi no-

vim prilikama, odlučilo se za plan, koji se kašnje nazvao »Brandeisov plan«: konferencija da izabere egzekutivu od tri osobe, a ona će imenovati niz osoba, ne isključivo iz kola starih cijonista, u cilju, da ostvaruju plan obnove Palestine. Iza diskusija postalo je očito, da se ne može ostvariti misao, da se u egzekutivu pozovu osobe, na koje će se prenijeti djelo obnova i kojima će se nametnuti sva odgovornost. Umjesto toga obrazovalo se ekonomsko vijeće, koje ne posjeduje ni vlasti ni odgovornosti egzekutivnog odbora. Izrazuje nadu, da će nova egzekutiva izvršiti znatan obnovni rad u vezi s ekonomskim vijećem. Naglašava, da ne postoje nikakvi separatni interesi američkih cijonista. Interesi američkog cijonizma saglasni su s interesima cijonista cijelog svijeta. Zadaća je židovskog naroda sad, da namakne sredstvo za veliko djelo. Amerika će imati da namakne najveći dio zahtijevanih svota. Završuje s apelom na američke cijoniste, da podvostruče svoje napore i da sve svoje energije stave u službu rada za obnovu narodne domaže židovskoga naroda u Palestini.

Keren Hajasod u Njemačkoj. Vijeće cijonističke federacije u Njemačkoj stvorno je u skupštini od 5. septembra rezoluciju, u kojoj se kaže:

»Vijeće pozdravlja odluku godišnje konferencije u Londonu, da se osnuje Keren Hajasod. Stavlja na dužnost svim njemačkim cijonistama obvezu, da doprinesu u taj fond 10% svojega vlasništva, koji se mogu uplatiti u 5 godišnjih obroka. Skupljanje za Keren Hajasod ima da započne bez odlaganja.

Egzekutivni se odbor ovlašćuje, da poduzme potrebne korake, e da privede necijonističke židovske krugove saradnji za Keren Hajasod. Valja stvoriti centralni odbor za Keren Hajasod, koji sastoji od cijonista i necijonista, kao i lokalne odbore.

Skupljanje ima se poglavito izvršiti osobnim djelovanjem na što veći broj njemačkih Židova. Vijeće poziva sve njemačke cijoniste, koji su u stanju obavljati sabirni rad, da mu stave svoju službu potpuno na raspolaganje kroz izvjesno vrijeme za svrhe skupljanja.

Iza skupštine subskribiralo je 18 osoba oko 750.000 maraka.

Uspjeh agitacije za obnovu Palestine u Australiji. Velik uspjeh postigao je Israel Cohen svojom agitacijom u Australiji. Siromašni ljudi davali su po 10 do 15 guineja. L. Seeligson u Perthu darovao je 1.000 funti sterlinga.

Iz Palestine

Sjednica Vaad hazmanija u Jafi. Iza povratka palestinskih delegata iz Londona održala se sjednica Vaad hazmanija, kojoj su pribivali zastupnici gradova i kolonija, Dr. Thon otvorio je sjednicu kratkim pozdravnim govorom. Zaključen je saziv skupštine delegata (koja je povojno upravi bila zabranjena. Op. ur.) za 7. oktobra u Jeruzalem. Za skupštinu vrijediti će uz male promjene poslovnik za cijonistički kongres. Na slijedećoj sjednici izvestit će se o djelovanju vaad hazmanija. Delegati dobivat će dnevnicu od 5 šilinga. Inventar i arhiv vaad hazmanija

predat će se skupštini delegata. Za pripravu skupštine preseliti će se uredi vaad hazmanija u Jeruzalem.

U večernjoj sjednici izvjestio je inžinir Usiškin o Londonskoj konferenciji, te je medju ostalim rekao: Ne donosim dobroj vijesti. Konferencija nije ispunila naših nuda. Svi, koji su iza San Rema iz istočne Evrope i Palestine došli u London, bili su oduševljeni. Mislimo, da će se sve naše misli koncentrirati samo na jedino pitanje, kako ćemo odmah moći da u Palestini počnemo s velikim radom. U Londonu smo našli sasvim drukčije raspoloženje. Pitanju sredstava i radnog plana nije posvećena velika pažnja. Misli konferencije bile su zaokupljene s početka pitanjem vodstva, ličnim pitanjem. Mislimo, da su nakon oduševljenja cijelog židovstva iza San Rema financijski krugovi preko oceana već vijećali o nabavi sredstava i spremili radni plan. Delegati s Istoka, svi skršeni, utekavši paklju, došli su s nadom, da će braća iz Amerike i Engleske pružati pomoć. A što su našli? Američki delegati donijeli su tek novi sistem: najprije valja sve razoriti, a onda ćemo vidjeti, što će da bude. Delegati Palestine ne sačinjavaju jedinstven front. Bili su zastupnici raznih stranaka i struja. Amerikanci su na konferenciji najviše govorili, no nijesu iznijeli nikakvih konkretnih predloga. A palestinski zastupnici? Oni su se prepirali o pitanju nacionalizacije, gdje još nemamo ni nacionalnih ni privatnih novčanih sredstava. I oni nisu imali gotov izradjen plan. I kod njih bilo je prvo pitanje, tko će biti na čelu? Amerikanci nastupili su prema vani složno pored svih nutarnjih različitosti u mišljenju. Izjavili su, da se cijonistička organizacija ima baviti samo jednim pitanjem, kolonizacijom Palestine. Pitanja galuta, odgoj u galutu, jačanje naših sila u galutu, za koje smo se 23 godine borili, ne tiču se cijonističke organizacije. Mi smo bili nazora, da se galut ne može odijeliti od Erec Jisraela. Nemoguće je zamisliti, da bi 80.000 palestinskih Židova mogli zaboraviti milijune u galutu. I, radi Palestine moramo da jačamo sile u galutu, izvor, iz kojega crpimo. Amerikanci drže, da je pobjeda cijonizma i San Remo posljednji korak. Mi naprotiv smatramo San Remo kao početak. Još mnogo valja uraditi. I paragrafima o mandatu valja dati života, da ne ostanu tek slova na papiru. Trebamo još mnogo agitatornog rada. Amerikanci tvrde, da se u Palestini sve ima urediti samo po hladnom razboru i bez sentimentalnosti. — Trebali smo samo businessljudi, jer samo sa finacijskim potporama ne ćemo moći da izgradimo zemlju. Priznajemo, da u nas nije sve uvijek najbolje uredjeno. No treba shvatiti genezis jihuba, veliki prevrat, koji smo morali proći, dok smo doveli nove sile u zemlju. Mi ne možemo poput drugih naroda da gradimo bez idealizma. Predbacujem istočnim Židovima, da su preveliki idealiste, a i palestinski radnici su samo ljudi duha. Priznajemo da smo idealiste, ali ne u negativnom, već u pozitivnom smislu. Od prvog seljaka u Petah Tikvi do zadnjeg imigranta, sve njih doveo je duh idealizma u Palestinu. Židov može za Palestinu da žrtvuje sve i svoju dušu, tek na jedno ne će nikad pristati, da njegov sin

bude am haarec. Takovi smo bili, takovi smo i takovi ćemo ostati. To je naša stoljetna boljetica, koje ne će moći izlječiti ni amerikanska »Hadasa«. Amerikanci otklanaju svaku odgovornost za rad u Palestini, jer nemamo novca. Jedva mi je uspjelo uvjeriti ih, da nigrdje ne postoje škole bez subvencije i da bezuvjetno moramo novim imigrantima naći posla. Odbrena nam je za te svrhe subvencija.

Eto to je naš položaj. Proživjeli smo već mnogo kritičnih časova, tako Ugandu, vladu Džemal paše i jeruzalimski pogrom, ali nikad nismo zdvajali. Sad nam nedostaje tek novca, a ja sam uvjeren, da ćemo ga naći. Doći će i opet Amerikanci a i drugi priteći će nam u pomoć. Moramo tek da jačamo našu poziciju, da se sjedinimo, da prema vani sačinjavamo jedinstven front. Nastaviti ćemo rad, prilagoditi ćemo se našem položaju da popravimo pogreške londonske konferencije. Vi znate, da u Palestini nema sutora: dan i noć slijede jedan za drugim. uspon, zalaz i opet odmah uspon. Mi smo sad u vrijeme zalaza, no doskora doživjeti ćemo uspon, uznašanje duha.

Gовор Usiškinov ostavio je dubok dojam i svi daljnji govornici u shvaćanju ozbiljnosti časa izjavili su se za krajne naprezanje energija. Na sjednici prihvaćena je jednoglasno ová rezolucija: Vaad hazmani traži, nakon saslušanja izveštaja Usiškinova o teškom položaju, od vodstva cijonističke organizacije, da smjesta obavijesti sve organizacije i federacije, da prijeti pogibao propasti svim našim radovima u zemljii i da od njih traži napregnute svih sila za rad. Vaad hazmani smatra neoprostivim grijhom, kad bi se samo jedna grančica od grana živoga rada u Palestini slomila i protestira svom energijom protiv svakog pokušaja vodstva, da obustavi ili skuči emigraciju u Palestinu, na koju smo tako dugo čekali. Vaad hazmani obraća se jišbu u Erec Jisraelu, da i on sa svoje strane nadje potrebita sredstva za nastavak kolonizatornog rada, kojemu prijeti opasnost. Njegova je dužnost, da primi imigrante i da im nadje posla. Vaad hazmani drži, da je vaad hacirim dužan preuzeti odgovornost za namaknuće minimalnih sredstava, koja su potrebita za nastavak kolonizatornog rada, bilo na polju poljodjelstva, odgoja i jačanja te uzdržavanja imigracije.

Pošumljenje Palestine. Židovski Narod. Fond je prema rezoluciji cijonističke organizacije, da se Herzlu podigne trajan spomenik sadjenjem šume, koja će nositi njegovo ime, osnovao 1904. fond za drveće. Sa sadjenjem je počeo 1908. ali do rata u čednoj mjeri. Masline su zasadjene na posjedima Ž. N. F-a u Huldi i Ben-Džemenu. Nakon osvojenja Palestine počelo se u velikoj mjeri sa pošumljivanjem. Potrebne priprave izvršio je agrikulturni i kolonizacioni departman Cijonističke Komisije. Prošle su zime pošumljene pješčare Nahlat-Jehude, močvare Merhavije i Kmereta i goleti Bendžemena i Hulde i u koloniji Beer-Tovia. Oko 600.000 drveta zasadilo se prošle zime.

Iz Jugoslavije

Iz tajništva S. C. J. Nakon četirimjesečnog vršenja službe povjerenika Židovskog Narodnog Fonda i radnog tajnika S.

C. J. ostavlja Zagreb sumišljenik g. Michael Levy. R. O. duboko žali, što je nemogućnost, da se njemu s njegovom gospodnjem nadje u Zagrebu stan, a opasnost, da izgubi stan i u Sarajevu, skrivila, te R. O. gubi savjesnoga, požrtvovnoga i stvari potpuno predanoga saradnika, koji se za kratkog vodjenja posala snašao u obilje posla, koji je imao da savlada. Želeći Michaelu Levy-u svako dobro mi smo uvjereni, da će u Sarajevu jednakom predanosti služiti našoj stvari u prvim redovima pokreta.

Povjereništvo Ž. N. F-a vodit će od sele prvi tajnik S. C. J. Rikard Herzler.

Mjesnim cijonističkim organizacijama. Jakob Wolfgram, 40 godina star, trgovac, poljski državljanin, putovao je sredinom mjeseca maja u trgovačkom poslu iz Wiena kroz Jugoslaviju u Bukarešt. Od onda mu se zameo trag. Umoljavamo sve M. c. o., da nas u slučaju, ako im je stogod o spomenutom poznato, o tom izvijeste. Navodno je izašao u Sisku, jer je na tamošnjoj stanici imao nešto robe, koju je htio sobom ponijeti.

Tajništvo S. C. I.

Karlo Rosenthal Iznenada zateče nas potresna vijest o smrti našega prijatelja Karla Rosentala. Umro je početkom septembra u Beču, gdje je tražio lijeka teškoj bolesti, za koju smo mislili, da ju je već davno prebolio, tako je zdrav i krepak izgledao naš vjerni Rosenthal.

Bezuslovna vjernost bitna je značajka toga čovjeka, koji je, kad se cijonizam u nas pojavio, još kao dak trgovачke akademije u Zagrebu bio jedan od naših najboljih i najpožrtvovnijih drugova. Kašnje je po zvanju boravio u Petrinji, možda jedini onđe, koji je nosio zastavu svoga naroda. Odijeljen od ognjišta cijonističkoga života on je ipak bio neprestano u živoj vezi i zajednici s nama. Vršio je svoju dužnost pokušavajući da raspršuje predrasude protiv židovskoga narodnoga pokreta u lokalnim novinama. Dolazio je revno u krug naših drugova u Sisku, koje je svojom harmoničnosti i vedrim bođem, držao im predavanja i govor. Nije bilo zemaljskog Saveznog Vijeća, u kome Rosenthal ne bi bio učestvovao.

Bio je jedan od onih, koji su cijeli svoj karakter i cijelu svoju plemenitu ličnost zalagali za stvar, koja im je bila nada sve lijepa, velika i čista.

Umro je prijatelj s krasnom dušom. Spominjat ćemo ga uz najčišće, najzarkije naše pokojnike: starca Natana Landau-a, Hermana Licha, Johanana Thaua, dra. Scheina, dra. Otona Goldsteina, s kojima se znao i s kojima je zajedno bio radio u danima početaka našega pokreta i ustajao, dok nije nečujno, kako je životom prolazio, otišao od nas u kolo onih divnih naših pokojnika . . .

Je li im ponio poruku, da je ovdje ostavio dosta dostoјnih, koji će poput njih, ostati vjerni do smrti? **Dr. A. L.**

Oto Spiller Kr. kotarski upravitelj u Sv. Ivanu Zelinu poginuo je tragicnom smrti kao žrtva savjesnog i revnog vršenja zvanja prigodom zadnjih seljačkih nemira, te je u petak, dne 17. septembra sahranjen na židovskim groblju u Zagrebu. Na sprovodu zastupali su zemaljsku vladu odjelni predstojnici prof. dr. Bazala i dr. Markulin, šef policije dr. Zimpermann, R. O. zastupao je član akcijonog odbora dr. Aleksandar Licht, a i sve druge oblasti poslale su takodjer svoje zastupnike.

Pokojni Spiller bio je prvi Židov, koji je imenovan kotarskim upraviteljem. U svojoj službi bio je vazda nadasve korektan, savjestan i revan, te je uslijed toga stekao simpatiju predpostavljenih oblasti i u mladim godinama dovinuo do mjesta kotarskog upravitelja. No gdjegod je služio, uživao je radi čestitosti svoje i štovanje pučanstva, pa je naščika bogoštovna općina na vijest o njegovoj smrti priredila žalobnu službu božju. Kao Židov

spadao je medju svijesne, koji se doduše ne ističu, ali se zato odlikuju dubljinom svoga uvjerenja, te nikad nije tajlo svoju privrženost cijonističkoj ideji. U njemu gubi ugledni naš sumišljenik g. sudbeni vijećnik Spiller u Bjelovaru sina, te se naša sućut obraća teško pogodjenim roditeljima.

Cijonistički pokret u Vojvodini. Židovi u pokrajinama Jugoslavije, koje su po pravu odcijepljene od Magjarske, nisu se mogli oteti silnom zahvalu židovskog narodnog pokreta svih zemalja. A nije njih ni bilo volje, — na očigled nečovječnog i kulturno najnižeg, zločinačkog postupka sa Židovima u njihovoj bivšoj »materinskoj« zemlji, — da još ma sičušnu sklonost goje prama magjarskoj državi, koja se pokazala nečuveno nezahvalnom prema važnom dijelu svoga pučanstva, koji je nažalost kroz decenije u glavnom reprezentovao kulturu magjarskog naroda. Duševno do kraja eksplativni, bačeni bi napokon Židovi nemilosrdno u zvierske šake »probudjenih« magjarskih krvnika, te oštećeni i osakačeni, čekaju na valida još krvavije iduće dane. Naši vojvodjanski Židovi revno prate cijonistički pokret, te svagdje, gdje su u većem broju, priredjuju uspješne narodne skupštine pod uplivom cijonista iz krajeva, koji već pripadaju Savezu cij. Jugoslavije. Inicijativom braće Brandeis iz Novog Sada, te uspješnim radom priključiše se Zombor, Zenta, Veliki Bečekerek, Vršac, Adu, Mohol, Petrovac i Subotica, te u svakom od ovih mesta osnovana mjesna organizacija, a po negdje im je uspjelo uvoditi kurz za učenje hebrejskog jezika.

Dne 5. septembra održana je skupština u Pančevu. Većina židovskog gradjanstva bila je prisutna, te je upravo na sјajan način manifestovala narodnu volju pančevskih Židova. Skupštinu je sazvao i otvorio advokat g. dr. Pollak, koji je stranim gostima već pri dolasku ladjom u Pančevu priredio osobito srdačan doček, te ih dopratio u ukrašeno dvorište hrama, gdje je općinstvo već bilo na okupu, a iz mladih grla zaorila Hatikva. Na pozdravni govor predsjedatelja odgovorio je hrvatskim jezikom g. dr. Arnold Schön iz Zemuna i osvjetljio značajnost nacionalizma po Židove u demokratskoj Jugoslaviji. Zatim govorio g. Jehuda Brandeis o povijesti i značenju cijonizma i g. Bar Giora Brandeis o židovskom nacionalizmu, o slobodi jezika i narodnosti na temelju principa slobode i pravde u smislu St. germainskog ugovora. Haveri Šarika Kohn iz Novog Sada upravila je na židovske žene i djevojke plamene riječi, kojima ih je oduševila i sotolila na najraniji odgoj djevojke u židovskom duhu.

Nakon održanih govorova, koji bijahu popraćeni velikim oduševljenjem, konstituirala se mjesna cijon. organizacija i narodno društvo. Za predsjednika bi izabran g. dr. Pollak, za potpredsjednike: gosp. Herzl i prof. Darvash, za tajnika gosp. Stein, za palest. povjerenika i za nar. fond g. Abram. — Tom prilikom držao je prof. Darvash značajan govor o zabludi magjarskih Židova, bivših »kulturnerager« agrarno-feudalne, pokvarene i reakcijonarne magjarske gospode. Radostu spominjem konačno govor samoga predsjednika židovske bog. općine, liječnika g. dra. Gonda, koji je priznao, da ie vazda radosnim srcem pratio židovski narodni pokret, i da je sretan, što je riješen vanjskih spona, koje ga priječiše, da slobodno kliče: Židov sam. Kao takav traži u prvom redu učenje hebrejskog jezika. Društvo pristupiše na licu mjesta preko 150 članova sa prinosima od ukupno 25.000 kruna za židovske narodne svrhe. Požrtvovnost Pančeva neka služi drugima, u darovanju zaostalim općinama za primjer. Iste nedjelje, dne 5. septembra, osnovao je zemunski nadrabin dr. Urbach cijonističku organizaciju u Sta-

rom Bečeju, a prije toga već u Vrbašu. Želimo, da sretno započeto probudjivanje Židova u Vojvodini urodi plohom pozitivnoga i požrtvovnoga rada.

Dr. S.

Zemun. Oproštajna večer. U pondeljak, 7. 9., bio je u Grand-Hotelu sastanak židovske omladine, koji je bio prireden u počast zemunskih haluca. Večer protekla je u najugodnijem rasporedu, čemu su mnogo pridonijeli članovi tamb. zbara »David«, koji su svojom svirkom podali sastanku vrlo veselo obilježje. U ime građanstva oprostio se od haluca povjerenik palestinskog ureda gosp. dr. Schön, istaknuvši plodonosan židovski rad, što su ga naši haluci vršili kod kuće, i žečeći, da sretni i zadovoljni postignu svoj konačni cilj: da odu u Palestinu. U ime haluca zahvalio se haver Otto Bihaly na hebrejskom jeziku. — Sutradan oputovali su haluc Otto Bihaly, te haluc Leonie Bihaly i Sofija Čelebi u Mostar, a na kolodvor ih je pratila mnogobrojna oduševljena omladina.

— **Sportski meeting.** 5. o. mj. održan je na igralištu Z. A. Š. K. sportski meeting Zem. akad. Šport kluba i Hakoah. Pojedina natjecanja, u kojima su naši sudjelovali svršila su ovako: 1. Trčanje na 100 m.: 1. Ignjatić (H.) 12 sekunda, 2. Herzl (A.), 3. Bihaly (H.). 2. Hazena (rukomet) utakmica između Hakoahove A i B momčadi. Igra bila je vrlo živa, a i publika ju je pratila osobitim interesom. Rezultat 4:2 u korist A 3. Švedske proste vježbe izvadao je precizno muški gombodio Hakoaha. 4. Nogometna revanš utakmica Hakoah Ž. A. Š. K. svršila je sa rezultatom 4:0 (3:0) za Ž. A. Š. K. Hakoah

imao je nekoliko rezerva u momčadi. Sudac g. Kulundžić.

Posjet u Pančevu. 8. septembra gostovan je Hakoah (Zemun) u Pančevu. Po podne bile su športske priredbe s ovim rasporedom: Hazena A:B s rezultatom 5:1 za A. 2. trčanje na 200 metara Dragonić (Pačevački športklub) 24 sekunde, Maulwuri (Hakoah).

Nogometna utakmica Hakoah—Pančevački športklub svršila je sa 2:1 (0:0) u korist Pančeva. Igra bila je napeta, časomice nije bila fair. Na večer priredili smo koncerat, te je nakon Hatikve, koju je tamburaški zbor »David« odsvirao g. Armin Singer deklamirao vrlo lijepo i s mnogo razumijevanja Rosenfeldov »Juda« i J. Donath »Der Prophet. Zatim slijedile su tačke na glasoviru izvedene po gdjicama Selma Heim i Grete Bondy. Smjesa židovskih pjesama svirana po tamburaškom zboru »David«, a dirigirana po kompozitoru g. G. Tagleichta nastala je na opće priznanje. Konačno nastupio je mali balet vodjen po gospodjici T. Singer.

—e—nyi—

Iz »Žid. Diačke menze« u Zagrebu. Menza je otvorena od 25. sept. o. g. Molbe se primaju do 20. oktobra, a upravljaju se pismeno na **Lav. Singer, cand. iur., Zagreb, Trg I. br. 15.**

Sabirna akcija za menu provedena je u mnogim mjestima provincije. Molimo, da nain se izvole blagohotno javiti studenti, gospojice, gradjani, odbori ad hoc ili društva iz niže navedenih mesta, koji bi bili voljni poduzeti u svom mjestu sabirnu akciju za menu:

Bos. Gradiška, Brčko, Čazma, Djakovo,

Skrabice.

Beograd: Moša S. Medina 340.—, A. S. Azriel 40.—
Zagreb: V. Mayer 110.— Zimehad Peshof
Giilberg 44.—
154.—

534.—

Zlatna knjiga.

Beograd: Prisutni na pogrebu Fritze M. de
Majo na istog 510.—
Bijeljina: Mošo Finzi n. f. Šteie Steiner
250.—
760.—

Nahla.

Beograd: po Gideonu na svadbama N. Kavezon—S. Zaraja 380.— Demajo—B. Jakob
140.— Farki—Cevi 200.— Gerson—Albahari
308.— 1028.—

Radničke kuće.

Beograd: Po Karmelu na svadbi Alice Ješna—A. Šatner 1340.—
Karlovac: Dr. V. Reiner 20.—
1360.—

Za učinjene usluge.

Zagreb: Julije Bril za usl. Dr. A. Licha 25.—
Masline.

Garcin: za otvorenje vrta dr. Oskar Siegler
iz Broda n. S., Guido Hahn 120.— Irena Hahn
20.— Marija Hahn 10.— 150.—
Karlovac: u vrt D. Anhaiza: po 1 maslinu
N. Herenstein, E. Herenstein, A. Goldstein, Z.
Eisenstädter, C. Rechnitzer, E. Weinberger L.
Weinberger, B. Klopfer, H. Singer 90.— u vrt
A. Birubauma: J. Birubaum 50.— do 25.— L.
Birubaum i M. Birubaum 100.— 190.—
Ujanik: A. Goldbergen, i. Metanje Goldber-
ger 50.—

Unkovci: Dr. A. i E. Lederer n. i. pok. Dr.
L. Schwarz 500.—

Zagreb: H. Spiegel u vrt I.; P. Spiegel 10.—
Sofal n. i. A. Schwabenitz u vrt Dr. Scheina
30.— u vrt Š. Steiner: A. i B. Steiner 100.— O.
i V. Steiner 50.— Greta i Lila Grünwald i Ru-
ža Schlesinger za ručne radnje 200.—, L. i
P. Weiss 200.—, S. Bresslauer 10.—, V. Ma-
yer n. i. L. Mayer 100.— J. Schwarzenberg
50.— T. Kohn 50.— 760.— u vrt Elle Wachs:
Lila, Greta Grünwald i Ruža Schlesinger
200.— dr. H. L. u vrt Amalije Löwy Preisner
400.— J. König n. i. pok. natk. H. Singera
100.— 1500.—

Osijek: umjesto vjenca na odar pok. dr. L.
Schwarza prim. Dr. Marik 100.— dr. S. Hirsch
100.— 200.—

Daruvar: u spomen smrti majke Hanike Weiss
otvaraju djeca vrt n. i. Emanuel i Hanika
Weiss, po 100.— J. Weinberger J. Flesch, po
50.— J. i N. Weiss 300.—

Prijedor: u vrt pok. Irme Hischl sakupile
Rika Hason i Ruth Seidemann prig. vjenč. S.
Mevorach K. Hiršl po 100.— S. Mevorah K.
Mevorach, po 50.— obit. Stern, S. Mevorach
po 40.— J. i R. Mevorach, R. Poljokan, A.
Weiller, „Mevorach, po 20.— K. i G. Kovezi,
B. Levi, G. Seidemann, S. Hirschmann, B. Po-
ljokan, I. Mevorach, M. Papić, K. Schifer, D.
M. Schiffer, J. Mevorach, R. Hason, P. Rilbija,
S. Gjulkić, D. Kabiljo T. Mevorach, N. N., po
30.— L. Hischmann, po 10.— E. Levi, R. Atijas B.
Hason, M. Marin, S. W. M. Papić, M. Levi,
L. Poljokan F. Levi, A. Levi I. Atijas, Sulej-
man (Djakovo), M. Mevorach 1000.—

Beograd: sakupljeno po Karmelu na preda-
vanju Dr. Davida Albale u gaj istoga 4400.—
8290.—

„Nordanov grad“.

Zagreb: prig. vjenčanja Hirtzler—Blau sak.
150.— R. i M. Szirmay prig. ozdravljenja E.
Berla 200.— na svadbi ing. Ofner—Frank
1100.— 1450.—

Beograd: po Gideonu na svadbama A. Še-
majo Demajo—B. Kario 300.— Azriel—Rau-
man 2605.60. na prsten L. Eškenazi—R. A.
Levi sak. Gabaj i Benaviam 1000.— 3905.60

Derventa prig. Barmiva I. Alkalay dok
kod tore J. Hajon 200.— A. Alkalay 500.— M.
Alkalay (ien) 400.— 1100.—

6455.60

Dječji sabirni arai.

Zagreb: Marko Rothmüller 485.—
Belovar: V. Herrnstein 100.—

585.—

Obnova Palestine.

Karlovac: L. I. K. izg. oklada 2.—	D. Rei- ner 4.—
Pakrac: Dr. R. Glück sakupio 377.—	
Bjelovar: sak. na vjenčanju E. Fürst—J. Lö- wy 500.—	
Zagreb: Dr. B. Stein dio. honorara 500.— prig. Bertmila u kući Pick: po 200.— V. Pick 40.— R. Pick, po 20.— Mevorach, J. Weiller, D. Sitzer H. Weiller, po 10. S. Lederer, M. Lederer, 560.—, Greta i Lilly Grünwald i Ru- ža Schlesinger sak. 750.— 1810.—	
Kloštar Ivanic Aranka Hafner za skori povratak brata Milana iz zarob. 50.—	
Osijek: Dr. S. Hirsch 150.—	
Daruvar: Hugo Schön (Osijek) oklada 100.— de Majo (Beograd) 50.— F. Sorger 10.— 160.—	
Beograd: po Gideonu na svadbama J. Koen— D. B. Josip 420.— Albahari—Kadmon 805.60 1225.60	

4.—

377.—

500.—

1810.—

50.—

150.—

160.—

805.60

1225.60

4276.60

Pionirski fond.

Karlovac: O. Rechnitzer dobitak na fotogra- fijama 14.—	D. Reiner 5.— 19.—
Beograd: Nisin Koen 400.—	Lili Kenedi 200.— 600.—
	619.—

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slovo- nije i Dalmacije	K 18828.—
iz Bosne i Hercegovine	" 2805.—
iz Srbije	" 13881.20
ukupno	K 35514.20

K 35514.20

(Nastavak slijedi.)

*Traži se**DJAK ili SREDNJOŠKOLAC*

za sedamgodišnjeg dječaka za cijelo popodne.

Upute u Barmapera, Boškovićeva 23, II. kat

JEVREJSKA CRKV. ŠKOL. OPŠTINA
u Smederevu.
potrebuje jednog činovnika, koji bi vršio
dužnosti

*hazana šoheta i
učitelja vjerouauka*

Isti treba, da je po mogućnosti neože-
njen, Sefardin. — Reflektanti sa gornjim
kvalifikacijama neka se jave odmah.
Smederevske crkveno-školske opštine,
Smederevo.

Akademičarka

(filozofkinja) traži sobu kod dobre židov-
ske obitelji. Voljna je takodjer podučavati
francuski i njemački. A može imati u sobi
i sustanarku. Ponude moli na upravu
»Židova« pod »Melanija«

Olovnatu sačmu (šrot)

u svim veličinama izradjuju

*Braća Sauerbrunn**Zagreb, Sajmište broj 56.*

Uzorci šalju se besplatno.

100

ING. ALEKSANDER HOROVITZ
VILJADA WOLFSONN
ZARUČENI

ZAGREB

SIGETEC

IZASAO JE DRUGI SVEZAK
ZIDOVSKIE BIBLIOTEKE

*Max Nordau:
Doktor Kohn*

Naručuje se kod »Židovske Biblioteke«
Osijek I., Gundulićeva ulica 33, uz cijenu
od K 25.—, poštarinom K 5.— više

Finika Leitner
Dr. Eugen Singer odvjetnik
zaručeni

Varaždin

98

Prelog

Julija Goldberger
Paul Bing

zaručeni

Uljanik

94

Bárcs

Gizela Schwarz
Samojlo Diernbach
zaručeni

Slatina

98

Vinkovci